

Ville Sinkkonen, *tutkija*

YHDYSVALLAT VALMISTAUTUU VÄLIVAALEIHIN

ONKO ULKOPOLIITIKALLA MERKITYSTÄ?

Ulkopolitiikka on perinteisesti vaikuttanut Yhdysvaltojen välivaaleihin vain vähän. Presidentti Donald Trumpilla on kuitenkin ollut tapana syöttää kansainvälisiä kysymyksiä kansalliseen keskusteluun. Tämä voi lisätä ulkopolitiikan merkitystä sekä vaaleissa että niiden jälkeen.

Yhdysvaltain presidentti Donald Trumpin politiikan suosiota mitataan vaaliurnilla kongressin välivaaleissa 6. marraskuuta. Trumpin ulkopoliittinen agenda on saanut paljon huomiota viime kuukausina esimerkiksi kauppapolitiikan ja kansainvälisten huipputapaamisten ansiosta. Siksi näiden kansainvälispoliittisten siirtojen vaikutusta tuleviin vaaleihin ja myös vaalien mahdollista vaikutusta presidentinhallinnon ulkopolitiikkaan on syytä pohtia.

Viimeaikaisten mielipidemittausten perusteella demokraateilla on hyvät mahdollisuudet saada enemmistö edustajainhuoneeseen, jolla on tärkeä rooli ulko- ja puolustuspolitiikan budjettikysymyksissä. Republikaanit säilyttänevät kapean enemmistönsä senaatissa.

Senaatilla on edustajainhuonetta enemmän painoarvoa rutiinimaisessa ulkopolitiikassa.

Perinteisesti ulkopoliittiset kysymykset eivät ole sanottavasti vaikuttaneet välivaalien tulokseen. Tutkimukset osoittavat, että äänestyspäätöksissä näkyvät enemmän taloudelliset ja paikalliset kysymykset. Presidentti Trumpin ulkopoliittiset harha-askeleet, viimeimpänä paljon kritiikkiä saanut lehdistötilaisuus Helsingissä, eivät myöskään ole vaikuttaneet Trumpin kannattajiin. Presidentin kannatusluvut ovat edelleen 40 prosentin luokkaa, aivan kuten kauden alkumetreillä.

Trumpin kaudella ulko- ja sisäpolitiikka ovat kuitenkin sekoittuneet uudella tavalla. Presidentti on hyödyntänyt kansainvälisiä

kysymyksiä kotimaisen kannatuksen pönkittämiseksi, ja jopa monet Trumpin ulkomailla pitämistä puheista on suoraan räätälöity amerikkalaista kannattajakuntaa silmällä pitäen. Esimerkiksi ennen heinäkuista Euroopan-matkaansa Trump arvosteli kannattajilleen suunnatussa tilaisuudessa Yhdysvaltojen liittolaisia epäreilusta taakanjaosta. Nato-huippukokouksessa Brysselissä hän jatkoi samalla linjalla ja väitti saaneensa eurooppalaisilta lupauksen lisäsitoumuksista. Nato-liittolaisilla oli tästä tosin erilainen näkemys.

Kriittisen median ja erityisyyttäjän johtaman Venäjä-tutkinnan ristipaineessa Trump on myös pyrkinyt rummuttamaan (ja liioittelemaan) ulkopoliittisia saavutuksiaan. Presidentin mielestä

kansainvälisistä sopimuksista irtaantuminen, tapaamiset autoritaaristen johtajien kanssa ja tullien asettaminen teräkselle, alumiinille ja kiinalaisille tuotteille ovat onnistuneita esimerkkejä ”Amerikka ensin” -politiikan toteutumisesta amerikkalaisten työntekijöiden eduksi.

Tällainen kansainvälisten kysymysten nostaminen kotimaiseen keskusteluun voi lisätä ulkopoliittikan merkitystä välivaaleissa. On kuitenkin epäselvää, kumpaa puoluetta se hyödyttää. Jotkin Trumpille tärkeät eturyhmät, kuten teollisuus- ja maataloustuottajat, ovat itse asiassa kritisoineet presidentin kaupapoliittista linjaa.

Välivaalien tulos voi vaikuttaa myös Trumpin mahdollisuuksiin edistää ulkopoliittista agendaansa. Tätä vaikutusta ei kuitenkaan pidä liioitella.

Yhdysvaltojen poliittinen polarisaatio on johtanut tilanteeseen, jossa puolueiden välinen yhteistyö on kongressissa erittäin vaivalloista. Vastakkainasettelu leimaa amerikkalaista poliittista kulttuuria riippumatta siitä, kuka Valkoista taloa isännöi.

Polarisaatio ulottuu myös ulkopoliittisiin asiakysymyksiin. Yksittäinen vaalitulokset ei siis tuo suurta muutosta poliittisen päätöksenteon pysähtyneisyyteen.

Polarisoituneessa kongressissa Valkoisen talon ulkopoliittikan vastapuolelta saama arvostelu huokuu usein kaksinaismoralismia. Vuonna 2013 republikaanit vastustivat ponnekkaasti presidentti Barack Obaman suunnittelemaa ilmaiskuja Syyriaan, mutta kannattivat Trumpin vastaavia toimia Bashar Al-Assadin hallintoa vastaan. Tästä syystä presidentin kannustimet hakea politiikalleen hyväksyntää yli puoluerajojen kongressissa tai äänestäjien keskuudessa laajemmin ovat vähissä. Polarisoituneessa poliittisessä ilmastossa pyrkimykset rakentaa yhteisymmärrystä ovat usein tuohon tuomittuja.

Lisäksi kongressin polarisaatio näyttää syvenevän, sillä puolueensa vasenta laitaa edustavat demokraatit ja Trumpia kannattavat republikaanit ovat menestyneet puolueiden esivaaleissa. Yhteisen nimittäjän löytäminen (ulko)poliittisissa kysymyksissä vaikeutuu entisestään välivaalien jälkeen. Samalla heikkenevät kongressin mahdollisuudet suitsia presidentti Trumpin ulkopoliittikan kiistellyimpiä avauksia.

Presidentin liikkumatila on kuitenkin pysyvästi kaventunut yhdessä keskeisessä ulkopoliittikan kysymyksessä. Kongressi on kasvattanut vaikutusvaltaansa Yhdysvaltain ja Venäjän suhteissa

pakotelainsäädännön turvin, ja esimerkiksi kesällä 2017 hyväksytty pakotelakipaketti nauttii laajaa kannatusta yli puoluerajojen. Jos demokraatit saavat määränemistön edustajainhuoneeseen, puolue todennäköisesti järjestää komiteakuulemisia ja -tutkimuksia Venäjän vaalivaikuttamisesta, Trumpin presidentinvaalikampanjan toimista sekä presidentin yritystoiminnasta. Mikäli erityisyyttäjä Robert Mueller löytää Venäjä-tutkinnassaan huomattavia väärinkäytöksiä Trumpin tai hänen avustajiensa toiminnasta, demokraattienemmistöinen edustajainhuone voisi jopa asettaa presidentin virkasyytteen – tosin tämä ei välttämättä tarkoita, että senaatti toteaisi presidentin syylliseksi.

Tällaisten prosessien vaikutus Trumpin ulkopoliittikkaan on vielä avoin kysymys. Yhtäältä on mahdollista, että hallinnon energia kuluu presidentin pelastamiseen ja kansainväliset kysymykset jäävät taka-alalle. Toisaalta kansainväliset spektaakkelit ovat leimanneet Trumpin presidenttikautta. Houkutus siirtää huomiota kotimaasta kansainväliselle areenalle voi kasvaa, mikäli tilanne Washingtonissa muuttuu Trumpille nykyistä tukalammaksi.